

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain, osuuskuntalain ja yhdistyslain muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain, osuuskuntalain ja yhdistyslain muuttamisesta (HE 47/2022 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen, oikeusministeriö
- lakimies Patrik Metsätähti, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- päälakimies Timo Koskinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- talous- ja hallintojohtaja Juuso Luomala, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
- erityisasiantuntija Petri Heikkinen, Suomen Olympiakomitea ry
- professori Heikki Halila

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Patentti- ja rekisterihallitus
- Akava ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- STTK ry
- Suomen Keskusta r.p.
- Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p.
- Vasemmistoliitto r.p.
- Vihreä liitto r.p.

Valiokunnan lausunto LaVL 19/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi osakeyhtiölakia, asunto-osakeyhtiölakia, osuuskuntalakia ja yhdistyslakia. Esityksessä on kyse yhtiökokousta sekä osuuskunnan ja yhdistyksen kokousta koskevan sääntelyn muuttamisesta etäosallistumisen helpottamiseksi ja etäkokouksen sallimiseksi.

Nyt käsiteltävässä esityksessä on kyse pysyvästä lainsäädännöstä. Etäosallistumista on aiemmin helpotettu covid-19-epidemiaan liittyvistä syistä väliaikaisilla laeilla (290/2020, 677/2020 ja 375/2021), jotka ovat olleet voimassa 1.5.2020 lähtien ja joista viimeisimmän voimassaolo päättyy 30.6.2022. Lakivaliokunta on käsitellyt väliaikaisia lakeja koskevia esityksiä aiemmissa lausunnoissaan (LaVL 5/2021 vp, LaVL 5/2020 vp ja LaVL 2/2020 vp).

Lakivaliokunta lausuu nyt käsiteltävästä esityksestä oman toimialansa kannalta keskittyen yhdistyksiin ja yhdistyslakia koskeviin muutosehdotuksiin (4. lakiehdotus).

Esityksen mukaan (HE, s. 4) tietoliikenneyhteyksien ja kokouspalveluiden kehitys sekä yhdistysten ja niiden jäsenten valmiudet ja osaaminen näiden palveluiden käyttämiseen kehittyvät niin, että etäosallistuminen ja kokouksen järjestäminen pelkästään kokouksen aikana verkossa tarjoavat jo nyt usein käyttökelpoisen vaihtoehdon perinteiselle kokoukselle yhdistyksen päätöksenteon järjestämiseksi ja jäsenten osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi. Esityksen tavoitteena on helpottaa etäosallistumisen tarjoamista muun muassa yhdistyksen kokouksissa. Etäosallistumista helpotetaan siten, että yhdistykset voivat hyödyntää uuden kokoustekniikan mahdollisuudet ja lisätä jäsenten osallistumismahdollisuuksia ottaen huomioon jäsenten oikeutetut odotukset ja erilaiset valmiudet käyttää uusia osallistumiskeinoja. Lakivaliokunta pitää esityksen tavoitteita asianmukaisina ja perusteltuina.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa yhdistyslakia koskevan 4. lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosesityksin.

Etäkokoukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdistyslakia ensinnäkin niin, että sallitaan kokonaan etänä, ilman kokouspaikkaa pidettävät yhdistyksen ja valtuutettujen kokoukset (4. lakiehdotus, 17 § 3 mom.). Ehdotuksen mukaan etäkokouksen pitämisestä tai sallimisesta on oltava määräys säännöissä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotuksen valmistelun kaikissa vaiheissa on arvioitu, että täysin ilman kokouspaikkaa järjestettävät etäkokoukset yleistyvät vasta sen jälkeen, kun hybridikokoukset ja niihin liittyvät etäosallistumismahdollisuudet ovat yleistyneet ja kokouskäytännöt ovat vakiintuneet. Hallituksen esityksen mukaan kokonaan etänä pidettäviin kokouksiin siirtymisen edellytysten on oltava sellaiset, että kokouskäytännön muutos on tarpeen riittävän suuren enemmistön mielestä ja että yhteisön osakkuutta tai jäsenyyttä harkitseva voi riittävän hel-

Valiokunnan lausunto LaVL 19/2022 vp

posti havaita etäkokousten pitomahdollisuuden (HE, s. 46). Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää tässä vaiheessa perusteltuna hallituksen esityksessä omaksuttua ratkaisua siitä, että täysin ilman kokouspaikkaa pidettävän etäkokouksen pitämisestä tai sallimisesta on oltava määräys yhdistyksen säännöissä.

Hallituksen esityksessä todetuin tavoin (HE, s. 102) etäosallistumisen ja etäkokousten yleistymistä ja käytäntöjen kehittymistä on tarkoitus seurata vuosittain ja tarvittaessa ryhtyä kehityksen edellyttämiin toimiin. Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan yksi toimista voi olla, että myöhemmin erikseen ehdotetaan etäkokousten sallimista suoraan lain nojalla, yhdistyksen hallituksen päätöksellä. Lakivaliokunta pitää edellä kuvattua vaiheittaista etenemistä perusteltuna. On tärkeää, että käytäntöjen kehittymistä seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään toimiin etäkokousten sallimiseksi myös suoraan lain nojalla.

Hybridikokoukset

Täydet osallistumisoikeudet kokouspaikalla ja etänä sisältävien hybridikokousten järjestämisen edistämiseksi esityksessä ehdotetaan, että tällaisesta kokousvaihtoehdosta säädetään erikseen. Esityksessä ehdotetaan (4. lakiehdotus, 17 § 2 mom.), että hallitus tai yhdistyksen kokous voi suoraan lain perusteella päättää hybridikokouksen pitämisestä, jollei hybridikokouksia rajoiteta tai kiellä yhdistyksen säännöissä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää hybridikokousten osalta ehdotettua sääntelyä asianmukaisena ja perusteltuna.

Muista muutosehdotuksista

Esityksessä ehdotetaan yhdistyslakiin myös muita muutoksia. Esimerkiksi ennako-osallistumiskeinojen merkityksen selventämiseksi esityksessä ehdotetaan, että kokoukseen osallistuvina pidetään vain niitä, jotka ovat käyttäneet äänioikeuttaan ennen kokousta tai voivat käyttää äänioikeuttaan kokouksen aikana (4. lakiehdotus, 17 § 5 mom.). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että jäsenellä on oikeus osallistua yhdistyksen kokoukseen vain etänä, jos hän on ilmoittanut osallistuvansa näin ja kutsussa on mainittu tällaisen ilmoitettavan osallistumistavan sitovuudesta (4. lakiehdotus, 25 §). Viimeksi mainittu ehdotus helpottaa kokousvalmisteluita. Edelleen esityksessä ehdotetaan yhdistyslakiin etäosallistumista helpottavaa kokouskutsuvaatimuksen täydennystä (4. lakiehdotus, 24 § 2 mom.). Ehdotetun muutoksen mukaan kokouskutsussa on mainittava muun muassa osallistumisen edellytyksistä, osallistumisen teknisestä toteutuksesta ja noudatettavasta menettelystä.

Lakivaliokunta pitää myös muita 4. lakiehdotukseen sisältyviä muutosehdotuksia perusteltuina.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että 4. lakiehdotuksen 25 §:n otsikko on "Jäsenen äänioikeus". Esityksessä ehdotettujen muutosten myötä pykälän sisältöä vastaisi paremmin otsikko "Jäsenen ääni- ja osallistumisoikeus". Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta esittää talousvaliokunnalle, että 4. lakiehdotuksen 25 §:n otsikko muutetaan muotoon "Jäsenen ääni- ja osallistumisoikeus".

Valiokunnan lausunto LaVL 19/2022 vp

Vaalien toimittaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös vaalien toimittamista koskevaa yhdistyslain 29 §:ää (4. lakiehdotus). Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että säännöissä voidaan määrätä myös suhteellisen vaalin toimittamisesta avoimella äänestyksellä. Esityksen perustelujen mukaan (HE, s. 101) käytännössä on ilmennyt, että suljetun äänestyksen toteuttaminen verkon kautta äänestettäessä voi toistaiseksi olla vähintään kallista tai muuten vaikea toteuttaa ottaen huomioon yksittäisten yhdistysten resurssit ja jäsenkunnan valmiudet.

Jotta salaisen vaalin vaatimus ei tarpeettomasti rajoittaisi suhteellisen vaalitavan käyttämistä etäosallistumisen ja verkkokokousten yleistessä, esityksessä ehdotetaan, että yhdistys voi itse päättää, onko tarpeen säilyttää salaisen vaalin vaatimus (HE, s. 101). Lakivaliokunta pitää esityksessä ehdotettua muutosta perusteltuna.

Valiokunta korostaa esityksen perusteluissa todettua huomiota siitä, että yhdistys voi lähtökohdaisesti itse määritellä säännöissään äänestysten avoimuuden ja äänestysalaisuuden tason. Yhdistyksen säännöissä voidaan myös määrätä yhdistyksen tarpeita vastaavasti äänestyksen luottamuksellisuuden tasosta. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotetun osakeyhtiölain 5 luvun 16 §:n 2 momentin perusteluja (HE, s. 83) vastaavasti oikeuksien käyttäminen voidaan tarvittaessa järjestää eri järjestelmissä esimerkiksi niin, että äänioikeutta käytetään yhdistyksen soveltaman luottamuksellisuuden tason mahdollistavassa äänestyspalvelussa ja muita oikeuksia käytetään verkkokokouspalvelussa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytännössä yhdistysten yleisesti käyttämissä sähköisissä äänestyspalveluissa ei ole mahdollista eikä tavoitteena valtiollisia tai kunnallisia vaaleja vastaava äänestysalaisuus, koska äänestyksen laillisuuden varmistamiseksi on viime kädessä voitava selvittää, että kunkin äänen on antanut yhdistyslain, sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten perusteella kussakin asiassa äänioikeutettu jäsen, ottaen huomioon myös esteellisyysäännökset.

Itsesääntely

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan etäosallistumiseen liittyvien hyvien käytäntöjen kehittämisen ja yleistymisen kannalta itsesääntelyllä tulee olemaan keskeinen merkitys. Lakivaliokunta pitääkin tärkeänä, että oikeusministeriö osallistuu kansalaisjärjestöjen toimesta tapahtuvaan hyvää yhdistystapaa koskevien suositusten valmisteluun.

Voimaantulo ja siirtymäsäännöksen tarve

Esityksessä ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2022, kun esityksessä tarkoitettujen yhteisöjen etäkokouksia koskevan väliaikaisen lain voimassaolo on päättynyt 30.6.2022.

Mikäli eduskunnan kanta esityksessä tarkoitettuun 4. lakiehdotukseen on selvillä esimerkiksi kesäkuun alkupuolella, kokousten saumatonta järjestämistä ja uuden lainsäädännön tarjoamien mahdollisuuksien välitöntä hyödyntämistä heinäkuussa edistäisi oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan väliaikaisia lakeja vastaava siirtymäsäännös (ks. esimerkiksi laki 375/2021, 7 § 3 mom.).

Valiokunnan lausunto LaVL 19/2022 vp

Edellä todetun valossa lakivaliokunta esittää talousvaliokunnan harkittavaksi, hallituksen esityksen käsittelyaikataulu huomioiden, että *4. lakiehdotukseen* lisätään *siirtymäsäännös*, jonka mukaan "Tätä lakia sovelletaan sellaiseen kokoukseen, johon kutsu on toimitettu tämän lain mukaisena ja joka pidetään tämän lain voimassa ollessa".

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Suldaan Said Ahmed vas
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto